

מהו האי-סדר שעליו מרמזת סדרת עבודותיה של ליאת אלבלינג הצעות לאי-סדר (Proposals for Disorder)? הרי במבט ראשון הכול נראה מסודר כל כך: קירות חלקים, רצפה בוהקת, אור אחיד, צורות גיאומטריות. אין בחדרים הריקים חפצים מיותרים, הכול נראה מסודר, מוגדר, נקי, ריק. אולי כך נראה הבית אם מגלחים ממנו שכבה של חיים, מחפים על פגעי הזמן, מוחקים כל סימן של שימוש. מה שיכול היה לומר "בית", המקום שיכול היה לצבור זיכרונות ולתת מחסים, כאילו מתרוקן מכל קשר לחיים אנושיים. אין בו תנועה ואין בו אי-סדר.

האמנם המקום הזה, המרחב המצולם, הוא מקום מת? האמנם אין בו תנועה? ומה עושה האור אם לא נע, נוגע בחפצים, הופך את המשטחים הסטריליים למשטחים קורנים? באור יש משהו קראווג'יאויסטי, דתי, התגלותי. לצילום יש הילה. יש בו רמזים לבית, אך יש בו גם רמזים למקדש, למאוזוליאום, אולי אפילו לקבר, או לאחד מאותם חללים, המתגלים בהדרגה על ידי האור: חלל הכנסייה וחלל הגלריה. מצד התוכן, הצילום עוסק במרחב, בארכיטקטורה, במבנה המוצק. מצד ההילה או ההדרגה, האור מגלף את הצורה מתוך החושך כמו פֶּסֶל המחלף את הפסל מתוך האבן. הארכיטקטורה היא מעין "תירוץ" למקצבי האור והצל: להתפזרות רכה בקמרונים, לחיתוך חד בפינות, להד מעומעם בקיר המרוחק, לזיגג במדרגות – האור מחיה את העולם. הארכיטקטורה הופכת להארה, המרחב חי! לא חיים חומריים של אנשים בבתים, אלא חיים מופשטים של התבוננות, של התגלות מהורהרת, של מחשבה חולמנית. הצילום, כמרחב תלת-ממדי או כמשטח דו-ממדי, הוא מכשיר המעורר חלימה בהקיץ, מעין שאלה פתוחה.

זה העניין! אנו מחפשים בצילום תשובה, כאילו הצילום יודע את הסוד: מה פשר המקום הזה? אבל בעצם לא רק שאין בצילום תשובה, אלא הוא עצמו השאלה: איפה המקום הזה? למה הוא נועד? מה יש מעבר לחלון העגול? לאן מובילות המדרגות? מה מסתתר מעבר לפינה? מהו הסוד? יש בצילום התגלות של הנשגב האפלולי, הנסתר, המתעתע בין קרירות ואינטימיות, כמיניאטורה מונומנטלית. הביתי מתערבב באל-ביתי, המוכר פוגש בזר. הקלסטרופוביה מהולה במידה של קלסטרופיליה: העולם הסגור נפתח, המרחב הביתי מתמזג במרחב קוסמי, נפתל, פתוח-סגור.

הארכיטקטורה מרמזת על פונקציונליות בלתי מפוענחת. מדוע הדלת קרובה כל כך לפינה? מדוע נראה החדר האחורי פחוס כל כך? הפונקציה העיקרית של המרחב הזה היא ביעילותו כצופן סוד וכמחולל מחשבות, מחשבות המנסות להתבונן בעצמן ולחשוב את המרחב שילד אותן: מהו הבית הזה שלתוכו נולדנו? שואלות המחשבות בלילות. מה אנחנו מחביאות וממה אנחנו מתחבאות, החלומות בונים מבנים מסתוריים, מחסים ומסתורים, ובו בזמן גולשת מחשבת החלום כרחפת חסרת הגה. המחשבה מפליגה במרחבי הזמן, מגלה את הארכיאולוגיה הנסתרת של המבנה. אי שם בשכבות קדומות של הצילום נמצא את מלנכוליה של דירר לצד בתי הכלא של פיראנזי, את הרחובות הנטושים של דה קיריקו ואת קופסאות הפלא האלכימיות של ג'וזף קורנל. חללי הכנסיות החשופים של סנדרדאם (Saendredam) ההולנדי, חדרי המלון הדוממים בציוריו של אדוארד הופר, תאי הצינוק הלבנים של אבשלום (Absalon) – כל אלה טמונים ברקע דימויי הפנימיות של אלבלינג. ואולי נלך דווקא אחורה בזמן, למערות אטרוסקיות, לחדרי סתרים בפירמידות, לדולמנים ומנהירים (menhirs) פרהיסטוריים. הארכיטקטורה היא חלום. החדר מתרחב, המרחב נושם, החומר מתפוגג, הנפש מתמזגת עם היקום. נסחפתי, לא? חלמתי בהקיץ.

לפני עשר שנים צילמה אלבלינג סדרה (Untitled, 2008-2012) של מבנים ללא פתחים, בתי "בנה ביתך" פרווריים, שחלונותיהם ודלתותיהם נמחקו בפוטושופ. הדלתות והחלונות נאטמו, הפונקציונליות של המבנה נמחקה, סימני החיים נעלמו. כל מה שיכול היה לסמן בית או חיים הוחלף ברצף של קירות מבצריים. הבית הפך, במידת מה, לכלא או למעין "קופסה שחורה" בלתי חדירה. הנפש היא מונאדה, פנימיות שאין לה שיח

ושיג עם החוץ. תצלומים אלו מטרימים, במבט מבחוץ, את תצלומי החלל הפנימי המאוחרים יותר. ואכן בעקבותיהם, אך קודם להצעות לאי-סדר, בסדרת התצלומים Common Ground, המבט כלוא בפנימיות שאין ממנה מוצא. החלונות והדלתות, במקום לפנות החוצה, פונים יותר ויותר פנימה. כמו בסדרה אינסופית של השתקפויות במראה, על הקירות נראים תצלומים של החדר. ייצוג של ייצוג של חלל תצוגה. הקופסה המונוליתית הפכה ללברינט. זהו המבט המשלים, תאומו הסיאמי של המבט מבחוץ. מבחוץ הפנימיות נראית אטומה, קלסטרופובית, לא מזמינה, אך במבט מבפנים יש בה גם התגלות ופיתוי לאינטימיות – לא אינטימיות של מגע, אלא של חלימה. משהו קורה בחדרים הריקים, משהו מתרחש שם, סוג של קסם שקט; לא התפעמות של מרחבים פתוחים, אלא התגלות הדרגתית של עולם פנימי, עולם של הרהורים ושל חלומות בהקיץ.